ADAM SMITH'IN ZENGINLER VE FAKIRLER ÜZERINE GÖRÜŞLERI

zengin ve büyük | sadece duygular | zengin ve fakir

Christopher Martin

22 Şubat 2023

Martin, Adam Smith'in en yoksulların çıkarlarını ve refahını ne zaman ve nasıl savunduğunu yakından inceliyor.

Adam Smith her zaman zengin ve güçlü olanlara karşı yoksulların ve zayıfların yanında mıydı? Christopher Martin kesin bir cevap veriyor: *Evet, çoğunlukla. Biraz karmaşık bir durum.*

Adam Smith genellikle kendi sınıfının ve dolayısıyla zenginlerin savunucusu olarak görülmüştür. Kendi sınıfına verdiği bu önem nedeniyle, bazen işçi sınıfına veya yoksullara karşı soğuk davrandığı şeklinde yorumlanmıştır. Bununla birlikte, akademisyenler Smith hakkında başka görüşler de sunmuşlardır. Bazıları onu bir tür proto-ilerici olarak bile görmektedir (Fleischacker 2004, Rothschild 1992).

Smith'in yoksullara karşı tutumu soğuk muydu? 1891'de büyük Avusturyalı iktisatçı (ve Smith'in hayranı) Carl Menger bunun aksini söyledi:

> Zengin ve fakir, güçlü ve zayıf arasındaki her çıkar çatışmasında Smith istisnasız olarak ikincilerin tarafını tutar. "İstisnasız" ifadesini uygun bir değerlendirmeyle kullanıyorum, çünkü Smith'in eserlerinde zengin ve güçlülerin çıkarlarını fakir ve zayıflara karşı savunduğu tek bir örneğe bile rastlanmaz. (Menger 2016, 475)

Ben de Adam Smith'in hayranıyım. Menger'in iddiasıyla ilk karşılaştığımda çok heyecanlandım. Ancak aynı zamanda şüpheciydim. Sadece *Milletlerin Zenginliği* (WN) bile devasa bir eser, Menger'in bu sözleri 1891'de yayınlamasından sonra keşfedilen Smith'in diğer yazılarından bahsetmiyorum bile. Menger'in güçlü iddiası dikkatli bir incelemeye dayanabilir miydi?

"İstisnasız" ifadesi beni düşündürdü. Ağırbaşlı ama (bence) vicdanlı bir bilimsel çalışmanın (Martin 2021) hayatta kalanı olarak, bu konuda bir tür "gerçek kontrolü" raporu sunabilirim. "Adam Smith gerçekten de her zaman zengin ve güçlüler karşısında yoksulların ve zayıfların yanında mıydı?" sorusuna kesin bir cevap veriyorum: *Evet, çoğunlukla. Biraz karmaşık.* Gerçek kontrolü her zaman umduğumuz kadar kolay olmuyor!

Birçok durumda Smith, yoksulların, işçilerin, siyasi olarak güçsüzlerin ve benzerlerinin çıkarlarını ve refahını açıkça savunmaktadır. Ancak bazen Smith'in tartışmasını nitelendirmek daha zordur. Menger'in sözlerini tekrarlamak gerekirse, toplumda bir grubun "yanında olmak" veya "çıkarlarını temsil etmek" ne anlama geldiği, *kişinin o* grubun en iyi çıkarlarına uygun olduğunu düşündüğü politikalara bağlıdır. Sürekli tartışılan

güncel bir politika tartışmasını örnek olarak ele alırsak, asgari ücret yasalarına karşı çıkmanın "işçi karşıtı" olup olmadığı, bu tür politikaların işsizliğe ve diğer olumsuz etkilerine bağlıdır ki bu karmaşık bir konudur (Reich vd. 2017; Jardim vd. 2022). Smith de benzer şekilde karmaşık konuları ele aldı: Serbest piyasaların yoksulların refahı üzerindeki etkileri nelerdir? İş bölümünün? Çeşitli vergi türlerinin? Eğitim ve dini öğretimin finansmanının farklı yollarının?

Adam Smith, sıcak ve soğuk

WN ve *Hukuk Felsefesi Üzerine Dersler'den* (LJ) seçici alıntılar yaparak, Adam Smith'in birbirine tamamen zıt iki portresini çizmek mümkündür. "Sıcak" Smith, bere takan bir radikalden gelebilecek ifadeler kullanırken, "Soğuk" Smith ise Dickens romanlarındaki bir kötü adam gibi konuşabilir.

"Sıcak" Adam Smith, uzmanlaşma ve ücretli emeğin olduğu gelişmiş bir ekonomideki yaşamın ilk bakışta adaletsizliğine değinir. "Zenginliğin [servetin] dağılımı emeğe göre değildir" diye belirtir: Zengin bir tüccar daha az çalışır ama kâtibinden daha fazla kazanır; kâtip ise daha fazla kazanır ve "ara vermeden aşağı yukarı yürüyen" vasıfsız işçiden daha iyi çalışma koşullarına sahiptir. Gerçekten de, "Toplumun yükünü taşıyan… en az avantaja sahiptir" (LJ, 489-490). Smith, aynı noktayı daha önceki bir versiyonunda daha da duygusal bir dil kullanarak "bağımlı yoksul adamı" tanımlar.

> ...toplumun geri kalanının rahatlığı ve kolaylığı için gerekli araçları sağlar... [ama] kendisi çok küçük bir paya sahiptir ve karanlıkta gömülüdür. Tüm insanlığı omuzlarında taşır ve yükü taşıyamayacak kadar ağır olduğu için gömülerek dünyanın en derinlerine itilir ve oradan geri kalan herkesi destekler (LJ, 341)

Başka bir yerde Smith, zenginlerin (yoksullarla) ticaretten yoksullardan orantılı olarak daha fazla kazanç sağladığını (LJ, 512) ve "[yasalar ve hükümet, bu ve aslında her durumda, zenginlerin yoksulları ezmek ve kendilerine eşitsizliği korumak için bir araya gelmesi olarak düşünülebilir]" (LJ, 208) iddiasında bulunur. Günümüzdeki "yoksul gündelik işçi veya muhtaç çiftçiyi" "zulüm ve tiranlığa" maruz kalan kişiler olarak tanımlar (LJ, 338-339). Günümüzdeki tartışmaları önceden haber verir gibi görünen Smith, ayrıca "[büyük mülkiyetin olduğu her yerde büyük eşitsizlik vardır]" der ve açıkça "[çok zengin bir adam için en az beş yüz yoksul olmalı ve azınlığın refahı, çoğunluğun yoksulluğunu varsayar]" (WN, 709-710) iddiasında bulunur.

Ancak, Adam Smith'in "havalı" bir versiyonu da seçici olarak oluşturulabilir. Bu Smith, yoksulların zenginlere "sızdığını" ve "saldırdığını" ve bunun ancak uzatılmış "otorite kolu" ile püskürtülebileceğini söyler (LJ, 208). Sivil hükümet, mülk sahiplerini yoksulların "şiddet ve açgözlülüğünden" korumak ve böylece "insanlığın servetindeki yararlı eşitsizliği" korumak için gereklidir (LJ, 338; Martin 2021, 842). *Ahlaki Duygular Teorisi'nde* (TMS) Smith, böyle bir işlemden elde edilecek kazanç "zenginlere zarar verebilecek kayıptan çok daha faydalı olsa bile", "yoksul adamın zenginlerden dolandırıcılık yapmaması veya çalmaması" gerektiğini savunur (TMS, 138). LJ'de ise , kısmen ebeveynlerin çocuklarını eğitmemeleri nedeniyle "düşük seviyedeki insanların son derece aptal olduğunu" söyleyerek yoksulların zekasını bile eleştirir. Bu tür çocuklar büyüdüklerinde eğlence olarak sadece taşkınlık ve sefahatle meşgul olurlar, bu yüzden haftanın yarısını çalışır, diğer yarısını da eğlenerek geçirirler (LJ, 540). WN'de (795), Smith, kent yoksullarının çoğunun kendilerini "her türlü alçakça sefahat ve ahlaksızlığa" bıraktığını söyler. "Tüm dünyayı giydiren insanların kendilerinin paçavralar içinde olması" görünüşe göre kısmen kendi suçlarıdır (LJ, 539-540). Şimdi Smith'ten, işçilerin radikal taraftarından çok uzaklaşmış gibi görünüyoruz!

Temel bir birlik

Elbette, bu tasvirlerin her biri Smith'in düşüncesinin altında yatan birliği gözden kaçırıyor. Hem yoksullara karşı güçlü ve hatta tutkulu bir sempatisi vardı hem de mülkiyete güçlü bir bağlılığı; ikinci bağlılık kısmen birincisiyle haklı çıkarılıyordu. Yukarıda alıntılanan pasajların çoğunda Smith, gelişmiş bir ekonomide işçi olmanın dezavantajları üzerinde uzun uzun durarak avantajların ne kadar cazip olduğunu vurgulamaya çalışıyor. Bu stratejinin ünlü doruk noktası, Smith'in hem LJ'de hem de *Milletlerin Zenginliği'nde* benzer bir ifadeyle yer alan şu iddiasıdır : Britanya'daki sıradan bir gündelik işçi bile, 1000 tebaası olan bir "Hint prensinden" daha fazla "yaşamın rahatlığı ve lüksüne" sahiptir (LJ, 338-339; WN versiyonu 22-24). Görünürdeki paradoksun çözümü, iş bölümünün sağladığı muazzam verimlilik artışıdır. "Gelişmiş bir toplumdaki en sıradan işçi" bile belirli bir göreve odaklanabilir ve bu işte iyi olabilir; Ayrıca, ilkel insanın sahip olmadığı "makineler ve aletler" de işinde ona yardımcı olur (LJ, 521). Satın aldığı şeyler sadece basit görünür; giydiği sıradan yün palto bile başlı başına bir uyum şaheseridir (WN, 22-23). Ancak iş bölümü, mülkiyetin güvence altında olmasını gerektirir. Aksi takdirde, eğer

> İnsanlar her an sahip oldukları her şeyin çalınması tehlikesiyle karşı karşıya kaldıkları için çalışkan olmaya motive olmuyorlar. Tembeller çalışkanların sırtından geçinecek ve ürettikleri her şeyi harcayacakları için stok birikimi de az olurdu (LJ, 521).

"Stok" (sermaye) ifadesinin kullanılması önemlidir. Sermaye, hem makine ve alet satın almak hem de iş bölümünün kendisini destekleyen karmaşık organizasyonları ve ticaret modellerini finanse etmek için gereklidir. Sermayenin yaratılması güçlü mülkiyet haklarını gerektirir, aksi takdirde "zenginlerde açgözlülük ve hırs, yoksullarda ise emeğe duyulan nefret ve anlık rahatlık ve zevke duyulan sevgi"den kaynaklanan "mülkiyete saldırma tutkusu" tehdidi altındadır (WN, 709). Mülkiyetin *hem* yoksullardan hem de zenginlerden tehdit altında olabileceğine dikkat edin.

Smith'in mülkiyetin "fırsat eşitliği savunucusu" olduğu, Çin'deki yoksulluk hakkındaki tartışmasıyla da daha da ortaya konmaktadır (WN, 112). Smith, orada "zenginlerin veya büyük sermaye sahiplerinin büyük bir güvenlikten yararlandığını" iddia etmektedir. Eğer Smith sadece zenginlerin çıkarlarını savunan biri olsaydı, burada dururdu. Ancak şöyle devam eder: "Yoksullar veya küçük sermaye sahipleri neredeyse hiç [güvenlikten] yararlanamazlar, ancak adalet bahanesiyle her an alt kademe yöneticiler tarafından yağmalanıp talan edilebilirler." Sonuç olarak, Çin'in aslında sürdürebileceğinden daha az sermaye biriktiği sonucuna varır (Martin 2021, 845'teki tartışmaya bakınız). Bu pasaj iki yorumu desteklemektedir. Birincisi, yoksulları yağmalamanın adaletsiz olduğu; ikincisi, bunu yapmanın ekonomik büyüme için kötü olduğudur. Başka bir deyişle, ekonomik kalkınma zenginlerden aşağıya doğru yayılan bir süreç değil, herkesin katılabileceği geniş tabanlı bir süreçtir; WN'nin (10) dördüncü paragrafında ortaya konan, tüm tekneleri yükselten mecazi yükselen dalga temasıdır.

Büyüme sürecini değerlendirirken herkesin refahı önemlidir. İşçi sınıfının refahının ulusal refaha katkıda bulunmadığı yönündeki erken modern dönem geleneğine karşı Smith, "Üyelerinin büyük çoğunluğu yoksul ve sefil olan hiçbir toplumun gerçekten müreffeh ve mutlu olamayacağını" savundu. Dahası, "halkın tamamını besleyen, giydiren ve barındıranların kendilerinin de makul ölçüde beslenmiş, giydirilmiş ve barındırılmış olmaları adalet gereğidir" (WN, 95-96).

Bu ifadenin ikinci kısmı bazıları tarafından bir tür hükümet tarafından organize edilen yeniden dağıtımı desteklemek olarak yorumlansa da, Smith'in kastettiğinin, işçilerin piyasa işlemleri yoluyla zenginlik elde etme yetenekleri üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması olduğu savunulabilir. On sekizinci yüzyılda bunlardan çok sayıda vardı; bunlardan biri çıraklık sistemi, diğeri ise yoksulları kendi bölgelerinde ve sınırlı işgücü piyasasında hapseden, çökmekte olan, kusurlu bir şekilde uygulanan ancak yine de tehdit oluşturan yasal bir aygıt (Martin 2015'te tartışılmıştır). Smith bu politikaları mülkiyet sorunları, özgürlük sorunları olarak ele aldı. Şunu iddia ettiğinde öfkesi açıkça hissediliyor:

> Her insanın kendi emeğinde sahip olduğu mülkiyet... en kutsal ve dokunulmaz olanıdır. Fakir bir insanın mirası, ellerinin gücünde ve becerisindedir; ve onu bu gücü ve beceriyi komşusuna zarar vermeden kullanmaktan alıkoymak... bu en kutsal mülkiyetin açık bir ihlalidir... hem işçinin hem de onu çalıştırmaya meyilli olanların adil özgürlüğüne açık bir tecavüzdür (WN, 138).

Benzer şekilde, işgücü hareketliliğinin kısıtlanması (Yerleşim Yasası) sadece bir "verimsizlik" veya politika hatası değil, aynı zamanda "doğal özgürlük ve adaletin açık bir ihlali" idi (WN, 157). Bildiğim kadarıyla Smith, zenginlere yapılan adaletsizlikten, yoksullara yapılan adaletsizlikten bahsettiği kadar sıcak bir şekilde hiç bahsetmedi. Ve işte burada düşüncesinin başka bir yönü parlıyor olabilir.

Smith, ketumluğu ve ifadelerinde temkinli davranmasıyla tanınır (Henderson 2004). Bu nedenle, zengin-fakir çatışmaları hakkındaki ifadelerini, söz konusu zengin kişinin *türüne* göre incelemek (elbette biraz spekülatif olsa da) haklı olabilir . Smith'in eleştirdiği zenginlerin servetlerini sıfır toplamlı veya hatta negatif toplamlı süreçler yoluyla elde etmiş olmaları muhtemeldir. Zenginler genellikle merkezi siyasi gücü kötüye kullanırlar; örneğin, Parlamento'dan çırak terzilerin ücretini sınırlamasını isteyen işverenler (WN, 157–158) veya ticari sistemi düzenleyen ve bundan faydalanan zengin usta üreticiler (WN, 644). Özel yasal ayrıcalıklarla dolu bir toplumda, Smith zengin birinin aynı zamanda güçlü olacağından şüphelenmiş olabilir. Güçlü olmak ise çoğu zaman yırtıcı açgözlülüğe karışmak anlamına geliyordu; adil bir şekilde kazanılan servet kendi başına sakıncalı olmasa bile (TMS, 83; Martin 2021, 843).

Öne sürmeye çalıştığım şey şu ki, Smith'in tutumlarını "zengin ve fakir arasında nihai bir çıkar çatışması yoktur" gibi sıradan bir ifadeyle özetleyemeyiz. Bir çatışmanın olup olmadığı, hangi tür zenginlerden bahsettiğimize bağlıdır. Ayrıca, hem zenginlerin hem de fakirlerin içinde yer aldığı toplum türüne de bağlıdır. Smith, fakirlerin feodalizm altında veya antik dünyanın köleci ekonomisinde yaşamaktansa, "eşitlik, özgürlük ve adalet liberal planına" (WN, 664) yakın bir gelişmiş piyasa düzeninde daha iyi durumda olduklarına dair inancını açıkça ortaya koymaktadır.

Smith, özgürlükle birlikte onurun da geldiğini savundu. Smith, bağımlılığın (yani, bir hizmetçi veya uşak olmanın) "zihni yozlaştırdığını, zayıflattığını ve alçalttığını" söylerken, ticaret ve imalatın yoksullara zenginler için çalışmaktan daha iyi iş fırsatları sunarak bu bozulmayı önlediğini belirtir. Ticari toplum, İngiltere'nin bağımsız halkına bile "asil ve cömert dürüstlük anlayışı" kazandırır (LJ, 1762–63, vi.4-7, 332; LJ, 1766, 204-205, s. 486-7). Uzak geçmişte yerel aristokratlarına hizmet etmek zorunda olan çobanların aksine (LJ, 202), birçok müşterisi olan ticari bir toplumdaki bir tüccar, zengin biri de dahil olmak üzere herhangi bir bireye bağlı değildir. Belki de dikkat çekici olan, "yerin derinliklerine" itilen işçinin Smith tarafından " *bağımlı* yoksul adam" olarak tanımlanmasıdır (LJ, 341, vurgu eklenmiştir). Piyasa toplumunun "kölece bağımlılığı" azalttığı ve bunun yerine "bağımsızlığı" teşvik ettiği (412, 399), WN'nin III. Kitabının ana temasıdır.

Neyle kıyaslanıyor?

Elbette, imalat ve ticaret de sömürücü davranışların kurbanı olabilir. Hükümetin merkantilist kısıtlamaları, "zenginlerin ve güçlülerin yararına yürütülen endüstriyi" teşvik ederken, "fakirlerin ve muhtaçların yararına yürütülen [örneğin, yün ipliği eğirme] endüstri ise çoğu zaman ya ihmal edilir ya da baskı altına alınır" (WN, 644). Smith, kendi döneminin Britanya'sında bile, bazı zenginlerin halkın iyiliğine zarar verecek şekilde davrandığını söylüyor.

Adam Smith'in zenginlik ve yoksulluk hakkındaki modern tartışmalar için "önemi"nin bariz sınırlamaları vardır. Smith'in 18. yüzyılda Britanya'da yaşam standardının yükseldiğine dair inancı, reel ücretlerin son dönemdeki seyrine ilişkin çağdaş tartışmalar için pek kullanışlı değildir. Paradoksal olarak, onun "geniş çerçeve" yaklaşımları -kendi zamanının belirli ayrıntılarına daha az bağımlı olanlar- uzak entelektüel mirasçıları için en kışkırtıcı olma eğilimindedir. Yoksul bir kişinin aynı anda toplumun toplam zenginliğinden "çok küçük bir paya" sahip olabileceği, ancak "yaşamın kolaylıklarından" "büyük bir paya" sahip olabileceği gözlemi, açıkça mutlak ve göreceli yoksulluk arasındaki ayrımı öngörmektedir (LJ, 341 ve 338-339'daki benzer yorumlar ve WN, 22-24). Modern bir okuyucu doğal olarak refahın tam olarak bu şekilde ölçeklenip ölçeklenmediğini veya erişilebilirliği yalnızca mutlak kazançlara değil, göreceli kazançlara da bağlı olan belirli mallar olup olmadığını merak etmeye yönelir. Bu konuları Smith'in "[insan hayatının gerçek mutluluğunu oluşturan şeyde... hayatın tüm farklı kademeleri neredeyse aynı seviyededir]" (TMS, 185) iddiasıyla birlikte değerlendirmek, düşünce için zengin yönler açar.

Smith, kibirli reformcuların dayattığı kapsamlı değişikliklere şüpheyle yaklaşıyordu. Hâlâ "politikanın mükemmelliği fikrine" sahipti ve fikirlerinin gerçekçi olarak asla tamamen zafer kazanmayacağını bilse bile, statükonun iyileştirilmesini arzuluyordu (TMS, 234; WN, 471, 616–617). Ancak en iyi politika rejimi bile cenneti getiremezdi. Liberal ticari toplumun her bir unsurunun insan refahına katkıda bulunduğunu varsaymak için hiçbir neden yok. Tam tersine. Ancak hayattaki kararlar her zaman şu soruya gelir: Neye kıyasla? Ve Smith, liberal planın alternatiflerden daha iyi olduğunu düşünüyordu.

Eğer biz de statüko ile "kusursuz adalet…kusursuz özgürlük…[ve] kusursuz eşitlik" (WN, 669) arasındaki uçurumu kapatmak için mücadele ediyorsak, en azından Smith'in çabalarımıza sempati duyacağını hissedebiliriz.

Christopher Martin, Michigan'daki Hillsdale Koleji'nde ekonomi doçentidir. 2012 yılında George Mason Üniversitesi'nin doktora ekonomi programından mezun olmuştur. Güneyden göç etmiş biri olarak, kışları eşi ve iki çocuğuyla birlikte Yukarı Orta Batı'da geçirir. Bu makale , *Daniel B. Klein ve Erik Matson tarafından derlenen AdamSmithWorks serisi Just Sentiments'ın*

bir parçasıdır . Yeni makaleler ayın dördüncü Çarşamba günü yayınlanacaktır. Seri hakkında daha fazla bilgiyi "Speaking of Smith" yazısında, " Just Sentiments - Welcome! " başlığı altında okuyabilirsiniz . Klein ve Matson, Mercatus Merkezi ile işbirliği içinde George Mason Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde Adam Smith Programını yönetmektedir . Bu programda, özellikle 18. yüzyılda Britanya'da liberalizmin ilk dönemlerinde izlenen hukuk, siyaset, etik ve ekonomi alanlarındaki büyük fikirleri inceliyorlar.

Kaynaklar:

Fleischacker, S. 2004. *Adam Smith'in Milletlerin Zenginliği Üzerine.* Princeton: Princeton Üniversitesi Yayınları.

Henderson, Willie. 2004. “Çok Temkinli mi, Yoksa Çok Kibar mı Dr. Smith? Milletlerin Zenginliğinde Riskten Korunma.” Vivienne Brown tarafından düzenlendi. *Adam Smith İncelemesi* I: 72–96.

Jardim, Ekaterina, Mark C. Long, Robert Plotnick, Emma Van Inwegen, Jacob Vigdor ve Hilary Wething. 2022. "Asgari ücret artışları ve düşük ücretli istihdam: Seattle'dan elde edilen kanıtlar." *American Economic Journal: Economic Policy* 14, no. 2: 263-314.

Martin, Christopher S. 2015. “Eşitlik, Ayrıca: Adam Smith ve Yoksulluğun Faydası.” *Ekonomik Düşünce Tarihi Dergisi* 37 (4): 559–81.

Martin, Christopher. 2021. “Adam Smith ve Yoksullar: Metinsel Bir Analiz.” *Ekonomik Davranış ve Organizasyon Dergisi* 184 (Nisan): 837–49.

Menger, Carl. 2016. “Klasik Siyasi Ekonomi ve Modern Ekonomik Politikanın Sosyal Teorileri.” Stefan Kolev ve Erwin Dekker tarafından çevrilmiştir. *Econ Journal Watch* 13 (3): 467–89.

Reich, Michael, Allegretto, Sylvia ve Godøy, Anna. 2017. “Seattle'ın Asgari Ücret Deneyimi 2015-16.” CWED Politika Özeti. Berkeley, CA: Ücret ve İstihdam Dinamikleri Merkezi.

Rothschild, Emma. 1992. “Adam Smith ve Muhafazakar Ekonomi.” *Ekonomi Tarihi İncelemesi* , Yeni Seri, 45 (1): 74–96.

Smith, A., 1981. *Milletlerin Zenginliğinin Doğası ve Nedenleri Üzerine Bir Araştırma.* RH Campbell, AS Skinner ve WB Todd (Editörler) Indianapolis, IN: Liberty Fund.

Smith, A., 1982. *Ahlaki Duygular Kuramı.* DD Raphael ve AL Macfie (Editörler) Indianapolis, IN: Liberty Fund.

Smith, A., 2009. *Hukuk Felsefesi Üzerine Dersler.* RL Meek, DD Raphael ve PG Stein (Editörler). Indianapolis, IN: Liberty Fund.